

PRINCIPIUL „INDIVIZIBILITĂȚII SECURITĂȚII” – SURSE, MOTIVAȚII, RELEVANȚĂ – UN DECUPAJ GREȘIT ÎN PANOPLIA DE PRINCIPII AGREATE ÎN SECURITATEA EUROPEANĂ

THE PRINCIPLE OF “INDIVISIBILITY OF SECURITY” – SOURCES, REASONING, RELEVANCE – AN INCORRECT EXCERPT FROM THE SET OF PRINCIPLES AGREED IN EUROPEAN SECURITY

Iulian CHIFU*

Principiul securității indivizibile în Europa a reapărut, în ultimul timp, prin eforturile Federației Ruse, prin intermediul ministrului Afacerilor Externe, Serghei Lavrov, care a încercat să revendice un fel de legitimitate pentru invazia consecutivă a Ucrainei, pe baza nesocotirii amenințărilor sale de securitate, percepute unilateral, și a încălcării de către Occidentul colectiv a acestui principiu, conform interpretării rusești. Este, cu siguranță, o distragere a atenției, și nu o dezbatere reală, dar merită analizată, întrucât este vorba despre o viziune în devenire, un concept imatur și nefundamentat, care nu a fost niciodată implementat, dar legat în totalitate de respectarea principiilor generale ce stau la baza Cartei ONU și a documentului fondator CSCE/OSCE, a ordinii bazate pe reguli, precum și pe încrederea în soluționarea pașnică a conflictelor și în abținerea de la folosirea forței sau a amenințării cu folosirea acesteia în relațiile internaționale.

The principle of indivisible security in Europe has resurfaced lately through the efforts of the Russian Federation, via the Minister of Foreign Affairs, Sergey Lavrov, who tried to claim some sort of legitimacy for the expected invasion of Ukraine, based on the disregard of its unilaterally perceived security concerns and the breach by the collective West of this principle, according to the Russian interpretation. It is, for sure, a distraction, and not a real debate, but it is worth looking into, as it is about a vision in the making, an immature and unsubstantiated concept, which was never implemented, but correctly linked with the observance of the general principles behind the UN Charter and CSCE/OSCE founding document, of the rules-based order, as well as the confidence in the peaceful resolution of conflicts and abstaining from the use of force or threatening to use it in international relations.

Cuvinte-cheie: securitate colectivă; securitate cuprinzătoare; ordine bazată pe reguli; securitate indivizibilă.

Keywords: collective security; comprehensive security; rules base order; indivisible security

Topirea bazei de încredere dintre Occident și Rusia

Masarea trupelor ruse în jurul frontierelor Ucrainei a stârnit emoții și o îndreptățită preocupare asupra redeschiderii problemelor Păcii și Războiului în Europa. Negând pe deplin orice asemenea perspectivă (AFP 2022) (Deutsche Welle 2021), Rusia a continuat să aducă trupe din districtul Centru și din Extremul Orient (Isachenkov 2022) (Defence 2022), apropiindu-se de optimul pentru lansarea unui atac în vederea

ocupării întregii Ucraine (Blinken 2022) (Slawson, Campbell, Bartholomew 2022). Pentru a ascunde aceste acțiuni, neconforme cu regulile transparenței exercițiilor din sistemul de principii și angajamente în cadrul OSCE, Rusia a deschis, prin ministrul de externe, Serghei Lavrov, o nouă temă pentru a se transforma într-o perdea de fum și pentru a crea o aparență de drept pentru viitoarele sale acțiuni. Într-o scrisoare, adresată unui număr necunoscut de state (Anrchynewsy 2022) și fără o regulă exactă, Serghei Lavrov a ridicat problema indivizibilității securității ca principiu al CSCE/OSCE (MID, Text of the Minister of Foreign Affairs of Russia Mr. Sergey Lavrov's written message on Indivisibility of Security addressed to the Heads of Foreign/

*Guvernul României

e-mail: keafuyul@gmail.com

External Affairs Ministers/Secretaries of the US, Canada and several European countries 2022) (TASS 2022) și ca bază a revendicărilor sale, având ca punct de pornire percepția subiectivă a unor amenințări de securitate, legate, firește, de pretinse promisiuni ale neextinderii NATO. Această susținere se află la baza celor două proiecte de acorduri, trimise către NATO și SUA și publicate pe site-ul MAE rus (MID 2021).

Firește că mișcarea tactică este una de acoperire a unor realități, de lansare a unei discuții parazit și de subliniere, eventuală, a diferențelor de percepție a statelor legate de un asemenea principiu, precum indivizibilitatea securității la nivel european, în fapt transatlantică și euroasiatică, după cum menționează documentul de la Astana, 2010 (OSCE, Astana Commemorative Declaration towards a Security Community, 2010). Este deci o falsă problemă, însă care merită și ea tratată și demitizată pentru a nu face epocă și a se constitui într-o aparență de legitimitate a acțiunilor agresive ale Rusiei. De aceea trebuie spus că acest principiu este unul subsidiar, mai întâi o aspirație până în 2010, niciodată operaționalizat. Și, documentul de la Astana este, mai degrabă, aspirațional, nicidecum substanțiat sau explicat.

Pe de altă parte, există dorința și angajamentul de a ajunge la un asemenea principiu, aplicabil în contextul securității cooperative dintre statele care respectă fundamentele organizației, angajamentele de bază și principiile de la Helsinki. Primul dintre ele – înscris, de altfel, în Carta ONU – este suveranitatea egală a statelor (UN Charter, Art.2, paragraph 1). Acesta incumbă (inclusiv în documentele ulterioare din sistemul Helsinki/CSCE/OSCE) libertatea de a alege sistemul de asigurare a securității și apărării, inclusiv prin apartenența la Alianțe (principiu înscris și în Carta de la Paris pentru Noua Europă) (OSCE 1990, 6). Apoi urmează raportarea la respectul pentru suveranitatea, integritatea teritorială și independența statelor, piatra de temelie a Acordului de la Helsinki, 1975, și de creare a acordului pentru Actul Final (OSCE 1975).

Iar, pe fond, avem Marea Înțelegere dintre statele socialiste și capitaliste la acea vreme, decurgând din zece ani de negocieri, determinați de criza rachetelor din Cuba și de perspectiva distrugerii lumii: inviolabilitatea frontierelor în Europa versus respectarea drepturilor omului. Toate, dublate de controlul armamentelor (nucleare

și convenționale) și de transparența militară – amplasarea capacităților în aria OSCE, mutarea de noi trupe, derularea exercițiilor. Ca și construcția unui sistem de măsuri de creștere a încrederii pentru a putea preveni conflictele, ulterior pentru a dezamorsa eventualele conflicte violente apărute, sau pentru a soluționa conflictele existente, înghețate sau prelungite (OSCE 1975, 2).

Ori toate aceste principii fondatoare au fost încălcate de Rusia prin războiul ruso-georgian, prin recunoașterea unilaterală a independenței Abhaziei și Osetiei de Sud, ulterior a Crimeii, urmată de anexarea Crimeii – prima modificare prin forță a frontierelor Europei, după 1975, prin acapararea de teritorii ale altui stat – și de agresiunea militară rusă din estul Ucrainei. Bazele de încredere au fost prăbușite, Rusia a ieșit din sistem, a fost condamnată, izolată și supusă sancțiunilor internaționale. Pe un asemenea fond de lipsă de încredere, revenirea la indivizibilitatea securității – eventual, în interpretarea unilaterală a Rusiei ca drept de veto asupra securității europene, drept de veto în cadrul NATO, blocarea aspirațiilor și deciziilor suverane ale statelor prin intervenția militară și utilizarea forței (MID 2021) – este un subiect ce necesită un întreg ciclu de revenire la respectarea principiilor fondatoare ale CSCE și securității colective în Europa, apoi inversarea consecințelor încălcării de către Rusia a acestor principii (cum să negociezi o nouă situație și garanții de securitate cu un actor care nu le-a respectat nici pe cele în vigoare, ce garanție ai avea că demersul nu este unul inutil, că peste un timp actorul turbulent va repune în discuție și aceste principii reconvenite, după bunul plac).

Deci am intrat într-un nou ciclu postconflict, indiferent dacă se va consuma sau nu un nou război pe scară largă în Ucraina, operațiuni hibride sau convenționale limitate: trebuie să reluăm reconstrucția încrederii, să revalidăm principiile de bază în documente și în fapte, revenind la aplicarea lor, să ne apărăm și să reasigurăm statele cele mai expuse, pentru a avea o bază de plecare în adoptarea măsurilor de creștere a încrederii, de control al armamentelor și de dezarmare, revenind, ulterior, la viziunea și perspectiva unei securități colective și aspirației de indivizibilitate a securității în Europa. Un drum lung, un ciclu nou de relansat, după ce situația ciclului precedent a fost schimbată chiar de Rusia prin întreruperea drumului normal către reasigurare, dezamorsare, control al armamentelor

nucleare și convenționale și construcția unor acorduri de control al noilor capacități, bazate pe noile tehnologii – *cyber*, spațiale etc.

Ierarhii, principii și perspective aspiraționale în securitatea europeană și mondială

Dreptul internațional are la bază suveranitatea egală a statelor. Suportul fundamental vine, după desființarea imperiilor, din principiile wilsoniene (Wilson 2019), care au stat la baza sistemului de acorduri de la Versailles, respectiv actele fondatoare ale Societății Națiunilor/Liga Națiunilor (Britannica 1920), precursorul Organizației Națiunilor Unite din perioada interbelică. Egalitatea suverană a statelor înseamnă că orice stat, mare sau mic, puternic sau mai puțin puternic, are vocația de a fi egal cu toate celelalte în deciziile sale, luate în conformitate cu voința liber exprimată a cetățenilor săi, direct sau prin intermediul organelor alese legitim, care îi reprezintă.

Respectul pentru suveranitatea, integritatea teritorială și independența statelor este, apoi, o prevedere inclusă *expressis verbis* în documentul de la Helsinki, 1975, și în toate documentele ulterioare, inclusiv Actul Fondator NATO-Rusia, 1997 (NATO 1997). Dar acordul fundamental atins la Helsinki, în 1975, este echilibrarea principiului legat de inviolabilitatea frontierelor prin forța militară, cu respectarea drepturilor omului. Primul principiu a fost apărut, cu precădere, de statele socialiste de atunci, din blocul sovietic, iar drepturile omului au fost introduse, firește, de statele democratice. Este adevărat, Rusia de astăzi, succesoare la tratate a fostei URSS, nu a respectat nici una, nici alta dintre componentele acordului fundamental de la Helsinki. Și asta s-a văzut cel mai bine după războiul ruso-georgian din 2008 și recunoașterea unilaterală a Abhaziei și Osetiei de Sud, cu atât mai mult după anexarea Crimeii, în 2014, și după agresiunea armată din estul Ucrainei.

Referirile la documentul de la Helsinki sunt cele utile, în acest caz. Și, ca să nu existe dubii, în ceea ce privește primul Titlu, chestiunile securității în Europa, el începe cu principiile care ghidează relațiile între state, unde regăsim, la (I), egalitatea suverană a statelor, la (II), abținerea de la utilizarea forței, la (III), inviolabilitatea frontierelor, la (IV), integritatea teritorială a statelor, la (V), rezolvarea pe cale pașnică a disputelor și la (VII), respectul pentru drepturile omului. Ca să nu fie, din nou, dubii,

referirea, aici, este la Carta ONU și la Declarația Universală a Drepturilor Omului, menționată ca atare și în paragraful 3. La (VIII), unde se vorbește despre autodeterminarea popoarelor, este inclusă prevederea strictă, la paragraful 1, că dreptul la autodeterminare se face în strictă conformitate cu Carta Națiunilor Unite și cu respectarea principiului integrității teritoriale a statelor. Mai adăugăm și (IX), respectarea cu bună credință a acordurilor internaționale la care fiecare stat e parte (OSCE 1975). Concluzia este clară: Rusia a încălcat fiecare din aceste prevederi fundamentale care dau sens securității europene.

Pe acest fond, al respectării principiilor fundamentale ale dreptului internațional, al Codului de Conduită în relațiile internaționale, al respectării cu buna credință a acordurilor internaționale în care este parte fiecare stat, s-a putut construi OSCE și documentele ulterioare, de creștere a încrederii. Asta s-a făcut, firește, pas cu pas, în timp, plecând de la acordurile strategice care vizează armele nucleare, continuând cu Tratatul INF (INF Treaty 1987), al rachetelor nucleare cu rază medie (intermediară) de acțiune, cu Tratatul Forțelor Convenționale din Europa, revizuit în 1999 (OSCE 1990) în virtutea schimbărilor de după prăbușirea Zidului Berlinului. În acest context, Federația Rusă s-a retras din Tratatul Forțelor Convenționale în Europa, în 2007 (Reif 2015), a încălcat Tratatul INF prin producerea și testarea unor rachete cu rază medie (North Atlantic Council 2019), amplasate, ulterior, în Europa – fapt despre care SUA, NATO, statele occidentale au avertizat din timp și au probat, în repetate rânduri, înainte de desființarea acordului. Cum principiile fundamentale ale dreptului internațional – suveranitatea egală a statelor – nu au fost respectate, cum principiile fundamentale ale CSCE/OSCE nu au fost respectate – suveranitatea, integritatea teritorială și independența – cum măsurile de creștere a încrederii nu au fost respectate – controlul armamentelor, transparența mișcărilor de trupe și a exercițiilor, cu atât mai mult în preajma frontierelor altui stat –, o referire la aspirația unei securități indivizibile este, evident, superfluă, depășită, neadecvată în această etapă spre a fi discutată.

Indivizibilitatea securității.

Documente și semnificații

Revenind la origini, să vedem cum e notat principiul acesta în documentele CSCE/OSCE și ce

semnificație i se dă unui asemenea principiu. Cum este el operaționalizat astăzi e greu de spus, odată ce fundamentele organizației care și-ar fi propus să îl operaționalizeze au fost spulberate de statul care solicită, astăzi, o revenire la un asemenea principiu, ca metodă de blocare a extinderii NATO, de blocare a suveranității egale a statelor și dreptului de a-și alege liber alianțele și aranjamentele de securitate, toate pe baza unei presupuse percepții a amenințării de securitate, exprimate unilateral, în format excepționalist, de doar unul dintre statele sistemului, Federația Rusă, cel care încalcă fundamentele dreptului internațional și principiile fondatoare ale CSCE/OSCE.

Astfel, Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, Helsinki, 1975, notează doar în preambul, între nenumăratele principii și prevederi prealabile acordului, „recunoscând indivizibilitatea securității în Europa ca și interesele comune ale dezvoltării cooperării în Europa și între ele și intenția de a urma aceste eforturi între ele” (OSCE 1975) (...). Deci este evident caracterul aspirațional și legătura de perspectivă, respectiv intenția care reiese din această întregă formulare. În plus, nu apare referirea la indivizibilitatea securității nicăieri în text, mai departe, explicitat în vreun fel, nici măcar o prevedere pe această direcție în corpul acordului – Actul Final de la Helsinki, 1975.

Carta de la Paris pentru o Nouă Europă, 1990 (OSCE 1990), notează și ea faptul că, „prin încheierea divizării Europei, vom lupta pentru o nouă calitate a relațiilor noastre de securitate, în timp ce vom respecta în întregime libertatea fiecăruia de a alege în această materie. Securitatea este indivizibilă și securitatea fiecărui stat participant este legată inseparabil de cea a celorlalte state. Ne angajăm deci să cooperăm pentru întărirea încrederii și securității între noi și promovarea controlului armamentelor și a dezarmării”. Concluzia e foarte clară, libertatea de a alege formula de securitate dorită (deci suveranitatea egală a statelor) precede ideea indivizibilității securității, care se traduce în angajamentele de creștere a încrederii și în promovarea controlului armamentelor și dezarmării. Însă chiar aceste acțiuni, prevăzute de ideea securității indivizibile sunt toate încălcate de Federația Rusă, care face apel la acest principiu, dar în condițiile nerespectării principiilor de la Helsinki, masând trupe la frontierele unui stat și nerespectând controlul armamentelor, transparența exercițiilor

militare și spulberând încrederea, fundamentele concrete ale aplicării acestui principiu în 1990.

Summitul OSCE de la Istanbul, din 1999 (OSCE 1999), are patru documente care fac referire la indivizibilitatea securității, și acestea în condiții foarte stricte, încadrate de respectarea principiilor fondatoare și în contextul măsurilor de creștere a încrederii. Astfel, Documentul de la Istanbul, 1999 (OSCE 1999), o adevărată Cartă a OSCE, notează angajamentul de prevenire a oricărui conflict violent peste tot, acolo unde e posibil, întărind capacitatea OSCE de a soluționa conflictele și de reconstruire a societăților răvășite de război și distrugerii. „Carta va contribui la formarea unui spațiu comun și indivizibil de securitate, avansând crearea unei arii OSCE libere de linii de divizare, cu zone cu nivele diferite de securitate”. Din nou, e o chestiune aspirațională, plasată în contextul prevenirii și soluționării conflictelor și reconstrucției postconflict, și mai ales în contextul comunității statelor care respectă principiile de bază.

În partea rezervată fundamentelor comune, alineatul 10, se reafirmă principiul deciziilor luate prin consens în OSCE și nevoia de flexibilitate și abilitatea de a răspunde rapid la schimbările mediului politic, care stă „în miezul abordării cooperative și inclusive a OSCE în vederea securității comune și indivizibile” (OSCE 1999). Din nou, aspirațional și în context. Apoi, la titlul despre dimensiunea politico-militară, alineatul 30, după referirile la Documentul OSCE de la Viena, 1999, precum și la celelalte documente, adoptate de Forumul pentru Securitate și Cooperare (FSC), legat de aspectele politico-militare ale securității, se menționează din nou creșterea încrederii și transparenței, „utilizarea și implementarea deplină a instrumentelor OSCE pe teren și adoptarea răspunsurilor adecvate nevoilor de securitate în aria OSCE”.

După referirile extinse la Codul de Conduită politico-militară, se menționează „determinarea de a face eforturi pentru a aborda preocupările comune de securitate ale statelor participante și de a urmări conceptul OSCE de securitate indivizibilă și comprehensivă”. Din nou, o abordare aspirațională, în contextul respectării principiilor OSCE și prin juxtapunerea securității indivizibile și comprehensive, mai exact cu cele trei dimensiuni (coșuri), inclusiv drepturile omului, soluționarea pașnică a conflictelor, măsuri de creștere a încrederii, în contextul abținerii de la utilizarea

forței pentru atingerea obiectivelor politice. Iar la titlul 4 al aceluiași document, despre instrumentele comune, subtitlul privind întărirea dialogului înregistrează, la alineatul 34, angajamentul extinderii dialogului și angajarea Consiliului Permanent și Forumului de Securitate Colectivă (FSC) în abordarea preocupărilor de securitate ale statelor și în continuarea pe mai departe mai departe a procesului de operaționalizare a conceptului de securitate comprehensivă și indivizibilă.

Al doilea document care se referă la ideea de securitate indivizibilă este Documentul Operațional – Platforma pentru Securitate Cooperativă – care menționează cooperarea cu terțe organizații internaționale sau state, pe baza setului de principii cunoscute, între care „susținerea conceptului OSCE de securitate indivizibilă, comună și comprehensivă și a unui spațiu de securitate comună, liber de linii de diviziune”. Din nou, se vede elementul aspirațional, susținerea unui concept care, deja, nu mai e doar despre securitate indivizibilă și comprehensivă, ci și comună. Simplul fapt al inconsecvenței formulărilor arată lipsa de maturitate a conceptului și nedecriptarea sa la nivel formal (OSCE 1999, 10, 43-45).

Conceptul îl regăsim citat și în Declarația Finală a summitului OSCE de la Istanbul (OSCE 1999, 46-58), alineatul 40, „salutând eforturile Forumului pentru Securitate și Cooperare al OSCE, de construite a dialogului, cooperării, transparenței și încrederii reciproce, în materie de securitate, ca și construcția conceptului OSCE de securitate comprehensivă și indivizibilă”, în conformitate cu mandatul de la Helsinki, 1992. Alineatul mai face referire la Documentul de la Viena, 1999, privind măsurile de creștere a încrederii, la Codul de conduită politico-militară și la toate aspectele securității. Este cea mai clară referință la un concept în construcție și la contextul respectării principiilor CSCE/OSCE, ca bază a dezvoltării sale.

În fine, chiar în cel de-al patrulea document, Acordul de Adaptare a Tratatului CFE (OSCE 1999, 119-137), al Forțelor Convenționale în Europa, se menționează, în preambul, „lupta pentru dezvoltarea pe mai departe și consolidarea unui nou model de securitate între statele părți, bazat pe cooperare pașnică, contribuind astfel la stabilirea unui spațiu comun și indivizibil de securitate în Europa”. Inutil să mai spunem că Rusia a fost cea care a rupt și baza de încredere, a încălcat principiile, a utilizat forța și nu a respectat cooperarea pașnică invocată,

nu a retras trupele, potrivit Tratatului CFE, ba chiar le-a amplificat prezența, după retragerea din acord și anexarea Crimeii, subminând deci edificarea acelui spațiu comun și indivizibil de securitate.

Summitul OSCE de la Astana și indivizibilitatea securității în Europa

La 35 de ani de la Actul Final de la Helsinki, summitul comemorativ de la Astana (OSCE 2010) a înregistrat cele mai extinse referințe la securitatea indivizibilă din toate documentele OSCE. De altfel, la acest document și la suma documentelor de la Istanbul, face referire și ministrul Serghei Lavrov, cu precădere, pentru a-și întemeia pretențiile și pentru a încerca să legitimizeze o acțiune în forță în Ucraina, pe baza nesocotirii pretențiilor și percepțiilor Federației Ruse în materie de securitate. Iar documentul nu e mai puțin ilustrativ în legătură cu contextul și condițiile edificării securității indivizibile, comune și comprehensive europene, care rămâne și aici o aspirație, nicidecum un angajament concret sau un concept sedimentat, matur, unanim acceptat.

Astfel, chiar de la paragraful 1, șefii de stat și de guvern ai celor 56 de state participante, membri ai OSCE, se angajează în susținerea „viziunii unei comunități de securitate libere, democratice, comune și indivizibile, Euroatlantică și Eurasiatică, de la Vancouver la Vladivostok”, reafirmând „relevanța și angajamentul pentru principiile pe care e bazată organizația” și nevoia de acțiuni în continuare pentru „implementarea principiilor fundamentale și a angajamentelor pe dimensiunile politico-militară, economică și de mediu și pe dimensiune umană, în special în domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale”. Referirile sunt evidente, contextul și condițiile pentru avansarea acestei viziuni, nedefinite: respectarea regulilor, dar și a tuturor principiilor, cu sublinierea specială a celor legate de respectarea drepturilor omului. Condițiile în cauză au fost nu numai ignorate, nerespectate, dar au fost făcuți pași majori înapoi de către Rusia, la nivel intern, din acel moment, iar la nivel internațional, din 2014, de la anexarea Crimeii și agresiunea militară rusă în estul Ucrainei, cu precădere, deși nu trebuie să uităm războiul din Georgia, august 2008.

Paragraful 2 vine și marchează din nou referirile la documentele fundamentale și la angajamentele din Carta ONU, la principiile, normele și angajamentele OSCE, înainte de a discuta despre crearea unei

„securități comprehensive, cooperative, egale și indivizibile, care se leagă de menținerea păcii și de respectul pentru drepturile omului și libertățile fundamentale și e legată de cooperarea economică și de mediu și de relațiile pașnice dintre state” (OSCE 2010). Mai explicit nici că se poate, și vedem, deja, că securitatea indivizibilă e deja integrată într-un concept mai vast care reprezintă și principiile de context – menținerea păcii și respectul pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale. Toate elementele încălcate fără limite de către Rusia lui Putin, cea care clamează un principiu de realizat în perspectivă, aflat la finalul lanțului unui construct de încredere, al cărui curs a fost rupt, în mod repetat, exact de actorul care cere, astăzi, finalizarea acestui drum de încredere și dezarmare.

Paragraful 5 face referire la „securitatea inclusivă și comprehensivă la nivel regional” doar pentru a sublinia rolul OSCE și baza de principii, între care sunt subliniate explicit „consensul, suveranitatea egală a statelor, promovarea dialogului deschis, prevenirea și soluționarea conflictelor, construirea înțelegerii reciproce și întărirea cooperării”. În final, se reafirmă angajamentul pentru implementarea principiilor subliniate mai sus și a contribuțiilor substanțiale la securitatea comună și indivizibilă. Iar paragraful 11 salută inițiativele de întărire a securității europene, cu toate cele trei dimensiuni, pentru „realizarea viziunii unei comunități de securitate comprehensivă, cooperativă și indivizibilă în aria OSCE”, care să poată reacționa la provocările secolului 21, pe baza „aderării noastre complete la normele, principiile și angajamentele OSCE pe toate cele trei dimensiuni. Ea ar trebui să unească toate statele OSCE participante în regiunile euroatlantică și eurasiatică, fără linii de diviziune, conflicte, sfere de influență și zone cu nivel diferit de securitate”. Fără niciun dubiu, nuanță sau posibilitate ca aceste prevederi să poată fi interpretate în vreun fel, distorsionate, scoase din context, decupate sau individualizate dincolo de principiile și normele fondatoare ale dreptului internațional și ale OSCE.

Indivizibilitatea securității – un principiu aspirațional, care nu există decuplat de principii, norme, reguli și comportamente în OSCE

Sigur, în final, rămâne o singură mare întrebare: care e înțelesul real, asumat în documentele OSCE privind securitatea indivizibilă a Europei?

Mai întâi, prima observație este că un asemenea principiu nu există ca atare. El este o viziune aspirațională, la care ar trebui să ajungă statele, dacă nivelul de încredere construit este suficient de important. Mai mult, maturizarea dezbaterii – până la nivelul lui 2010, după care nu am mai avut documente în materie și nici măcar declarații finale ale summiturilor OSCE – arată că vorbim despre securitate comprehensivă și indivizibilă, mai întâi, apoi despre „securitate comprehensivă, cooperativă, egală și indivizibilă, care se leagă de menținerea păcii și de respectul pentru drepturile omului și libertățile fundamentale și e legată de cooperarea economică și de mediu și de relațiile pașnice dintre state”.

Dar poate cea mai clară explicație a furnizat-o, în 2010, Secretarul General al OSCE, Marc Perrin de Brichambaut, într-o dezbateră, la Academia Diplomatică de la Viena, la Seminarul de cercetare al Parteneriatului pentru Pace (Secretary General Marc Perrin de Brichambaut 2010). El abandonează restul componentelor și se rezumă la formularea de indivizibilitate a securității care s-ar afla în inima proiectului OSCE. Totuși, relevă genealogia conceptului, potrivit căruia a fost proiectat ca o formulă interconectată a trei concepte. În documentul de la Helsinki, era vorba despre faptul că securitatea unui stat este legată de securitatea fiecărui stat din OSCE, cooperarea este în beneficiul tuturor statelor membre și că insecuritatea, din interiorul său, a oricărui stat membru îi afectează pe toți membrii OSCE.

A doua componentă este cea a „securității comprehensive”, reflectând abordarea comprehensivă a securității în cadrul CSCE, respectiv cele trei dimensiuni (coșuri) – politico-militar, economic și de mediu, dimensiunea umană –, privite drept complementare, interconectate și interdependente. „Toate cele trei dimensiuni trebuie înțelese ca esențiale și egale pentru securitatea reală și pe termen lung”, susține de Brichambaut. Iar cea de-a treia componentă a tripticului de înțelegere a securității indivizibile este principiul „securității cooperative”, care subliniază importanța cooperării dintre statele membre, dintre organizațiile și instituțiile internaționale. „Cele trei principii au lucrat împreună și au fost acceptate unanim împreună de statele membre, în decursul timpului”.

Cred că, în acest punct, dincolo de devoalarea utilitarismului redeschiderii unui asemenea subiect, astăzi, de Rusia lui Putin, putem spune că Occidentul, SUA, NATO, UE, OSCE în întregime sa nu au a se ascunde sau a privi acest principiu și această aspirație a statelor europene, după căderea Zidului Berlinului, cu vreo reticență. Lumea bazată pe reguli înseamnă îndeplinirea cu bună credință a tuturor angajamentelor internaționale, a acordurilor semnate. Iar, în această materie, perspectiva securității indivizibile, comprehensive și comune, la nivelul OSCE, înseamnă și absența sferelor de interese, și egalitatea suverană a statelor, și respectul pentru suveranitatea, integritatea teritorială și independența statelor, și dreptul de a-și alege liber soluțiile de securitate și alianțele, și construcția încrederii, controlul armamentelor, transparența mișcărilor de trupe și a exercițiilor. Adică, exact cele reclamate constant Rusiei. Iar toate aceste principii sunt profund opuse pretențiilor evocate de Rusia în cele două proiecte de acorduri, propuse NATO și SUA, care prevăd, ele însele, exact contrariul angajamentelor din cadrul OSCE, inclusiv al celor legate de indivizibilitatea securității.

Iar, pentru Ucraina, realismul ne readuce cu picioarele pe pământ: suntem într-o nouă eră de tip Fulda Gap (Fulda Gap, Lawland Corridor, Germany), când părțile încearcă să elimine zonele gri și să creeze o frontieră întărită, în estul Europei, între Lumea Occidentală, euroatlantică, și pretinsa Lume Rusă, pe baza formulei de capcană a lui Tucidide (Graham Tillet, Allison Jr. 2017) în care s-a plasat Vladimir Putin, odată cu angajarea resurselor militare la frontierele Ucrainei și a tentativei de a rezolva pe cale militară supunerea unui stat suveran și independent, care a optat pentru o soluție de securitate contrară intereselor Moscovei și subordonării față de Kremlin. În timp ce Belarusul este ras de pe hartă, ca stat independent și suveran, prin înghițirea de către Rusia într-un „stat comun”, pe baza incapacității lui Lukashenko de a-și asuma situația propriilor săi cetățeni, ignorându-le aspirațiile, Ucraina se pregătește de confruntare pe scară largă, fără a se întrezări elemente și explicații convenabile care să dezangajeze pe bază de dialog și prin diplomație, actuala escaladare din teren.

În acest context, afacerea dezbaterii privind „securitatea indivizibilă” nu e decât o perdea de fum, utilizabilă propagandistic, mai ales

dacă există înțelesuri și nuanțe în interpretarea occidentală a subiectului, în așa fel încât o trecere reală la dezbaterea acestui subiect ar distruge fără drept de apel pretențiile și ambițiile Rusiei, de a avea un capăt de fir de care să se lege pentru a justifica normativ invadarea ulterioară a Ucrainei, declanșată la 24 februarie. Vedem din prezenta analiză pas cu pas a documentelor și referințelor la acest concept care e natura sa aspirațională, de perspectivă, complexitatea și indivizibilitatea sa față de contextul respectării principiilor și valorilor din OSCE, de la Actul Final de la Helsinki, la Documentele Summitului OSCE de la Istanbul și la Declarația Finală de la Astana. Nu există niciun temei care să permită Rusiei să joace divizarea Occidentului sau să interpreteze distinct, *sui generis*, un concept atât de nesubstanțial, dar cu delimitări clare, după cum am văzut în documentele analizate anterior.

BIBLIOGRAFIE

- AFP. 2022. ”Kremlin Denounces U.S. ‘Peak Hysteria’ After Putin-Biden Call.” *The Moscow Times*. Accesat la 21.01.2022. <https://www.themoscowtimes.com/2022/02/12/kremlin-denounces-us-peak-hysteria-after-putin-biden-call-a76362>
- Anrchynewsy. 2022. ”Offended Russia rejects EU letter,” *anrchynewsy.com*. Accesat la 13.02.2022. <https://www.archynewsy.com/offended-russia-rejects-eu-letter/>
- Blinken, Anthony J. 2022. ”The stakes of Russian Aggression for Ukraine and Beyond.” *U.S. Department of State*, Accesat la 20.01.2022, <https://www.state.gov/the-stakes-of-russian-aggression-for-ukraine-and-beyond/>
- Britannica. 1920. ”League of Nations/Societe des Nations.” *Britannica*. 10 ianuarie. Accesat la 22.01.2022. <https://www.britannica.com/topic/League-of-Nations>.
- OSCE. 1990. ”Charter of Paris for a New Europe, Paris, Security.” Accesat la 22.01.2022. <https://www.osce.org/files/f/documents/0/6/39516.pdf>.
- SLDinfo.com. 2022. ”Allied Resolve 2022 Exercise: Russia Brings Troops from Far East to Belarus.” Accesat la 23.01.2022. <https://sldinfo.com/2022/01/allied-resolve-2022-exercise-russia-brings-troops-from-far-east-to-belarus>.

- Fulda Gap, Lawland Corridor, Germany. "Fulda Gap, Lawland Corridor, Germany." *Britannica*. Accesat la 22.01.2022. <https://www.britannica.com/place/Fulda-Gap>.
- Graham Tillet și Allison Jr. 2017. "The Thucydides Trap, Foreign Policy." Accesat la 22.01.2022. <https://foreignpolicy.com/2017/06/09/the-thucydides-trap/>
- US Department of State. 1987. "Treaty Between The United States Of America And The Union Of Soviet Socialist Republics On The Elimination Of Their Intermediate-Range And Shorter-Range Missiles (INF Treaty)." Accesat la 22.01.2022. <https://2009-2017.state.gov/t/avc/trty/102360.htm>.
- Isachenkov, Vladimir. 2022. "Russia moves more troops westward amid Ukraine tensions." *abcNEWS*. Accesat la 19.01.2022. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/russia-moves-troops-westward-amid-ukraine-tensions-82326263>.
- Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse. 2021. "Treaty between The United States of America and the Russian Federation on security guarantees." Accesat la 22.01.2022. https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790818/?lang=en.
- . 2021. "Agreement on measures to ensure the security of The Russian Federation and member States of the North Atlantic Treaty Organization." Accesat la 22.01.2022. https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790803/?lang=en
- . 2022. "Text of the Minister of Foreign Affairs of Russia Mr. Sergey Lavrov's written message on Indivisibility of Security addressed to the Heads of Foreign / External Affairs Ministers / Secretaries of the US, Canada and several European countries." Accesat la 01.02.2022. https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1796679/?lang=en.
- NATO. 1997. "Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation signed in Paris, France, Titlul I principles." Accesat la 22.01.2022. https://www.nato.int/cps/su/natohq/official_texts_25468.htm.
- North Atlantic Council. 2019. "Statement on Russia's failure to comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty." Accesat la 22.01.2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm.
- OSCE. 2010. "Astana Commemorative Declaration towards a Security Community." Accesat la 22.01.2022. <https://www.osce.org/files/f/documents/b/6/74985.pdf>.
- . 1975. "Conference on Security and Cooperation in Europe, Final Act, 1. (a) Declaration on Principles Guiding Relations between Participating States." Accesat la 22.01.2022. <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>
- . 1999. "Summitul OSCE de la Istanbul." Accesat la 22.01.2022. <https://www.osce.org/files/f/documents/6/5/39569.pdf>.
- . 1990. "Treaty on Conventional Armed Forces in Europe." Accesat la 22.01.2022. <https://www.osce.org/files/f/documents/4/9/14087.pdf>.
- Reif, Kingston. 2015. "Russia Completes CFE Treaty Suspension." *Arms Control Association*. Accesat la 22.01.2022. <https://www.armscontrol.org/act/2015-04/news-briefs/russia-completes-cfe-treaty-suspension#:~:text=Russia%20is%20suspending%20its%20participation, had%20largel>.
- Secretary General Marc Perrin de Brichambaut. 2010. "The Indivisibility of Euro-Atlantic Security, 18th Partnership for Peace Research Seminar, Vienna Diplomatic Academy." Accesat la 22.01.2022. <https://www.osce.org/files/f/documents/5/f/41452.pdf>.
- Slawson, Nicola; Campbell, Lucy; Bartholomew, Jem. 2022. "Ukraine crisis: Kremlin denounces US 'peak hysteria' after Putin-Biden call – as it happened." *The Guardian*, februarie 12. Accesat la 12.01.2022. <https://www.theguardian.com/world/live/2022/feb/12/ukraine-crisis-russia-invasion-fears-putin-biden-latest-news?filterKeyEvents=false&page=with:block-6207b0a88f08223384919f96>.
- TASS. 2022. "Lavrov says US, NATO's reaction to security initiatives ignores Russia's key demands." Accesat la 22.01.2022. <https://flipboard.com/topic/antonyblinken/lavrov-says-us-nato-s-reaction-to-security-initiatives-ignores-russia-s-key-dem/a-2fb50kwTTOy3XUKBw>.
- United Nations. „UN Charter, Art. 2, paragraph 1." Accesat la 22.01.2022. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.

Deutsche Welle. 2021. "Russia slams Western 'hysteria' over Ukraine." Accesat 22.01.2022. <https://www.dw.com/en/russia-slams-western-hysteria-over-ukraine/a-59894496>.

Wilson, Woodrow. 2019. "Fourteen Points. United States Declaration." *Britannica*. Accesat 22.01.2022. <https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points>.